

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

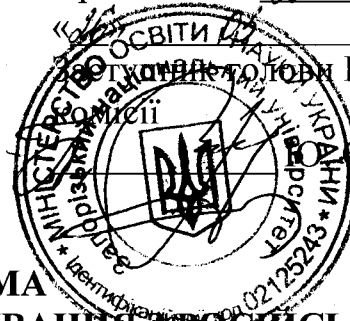
Приймальною комісією

Протокол № 1

2021 р.

Договір голови Приймальної

О. Каганов

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

на основі здобутого освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня та для осіб,
які не менше одного року здобувають освітній ступінь бакалавра

Освітній ступінь бакалавр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.034 Слов'янські мови та літератури (переклад включно),
перша – російська

Освітня програма Російська мова та література. Друга мова

Освітня програма Російська мова і зарубіжна література. Друга мова

Запоріжжя

2021

I. Пояснювальна записка

1. Мета фахового вступного випробування з російської мови і зарубіжної літератури – з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок вступників, вступають на основі освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім рівнем бакалавр спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.034 Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – російська в межах ліцензованого обсягу спеціальності.

2. Форма фахового вступного випробування.

Випробування проходить у кілька етапів:

- на початку засідання голова фахової комісії розпечатує пакет з варіантами білетів, що виносяться на вступне фахове випробування;
- абітурієнти дають письмову відповідь на питання екзаменаційного білету у письмовій формі. Тривалість письмового етапу – 60 хвилин;
- співбесіда з абітурієнтами з питань екзаменаційного білету;
- обговорення членами фахової комісії відповідей та оголошення оцінки студентам.

3. Білети: структура білету.

Білет фахового вступного випробування містить два питання: перше – з теорії сучасної російської літературної мови, друге питання – історії зарубіжної літератури.

4. Вимоги до відповіді вступника.

Відповідь на питання, включені до програми співбесіди з сучасної російської літературної мови, передбачає й виявлення знання студентами обов'язкової та додаткової спеціальної літератури, як навчальної, так і наукової. Основні теоретичні положення мають самостійно аргументуватися студентами та ілюструватися достатньою кількістю прикладів.

Відповіді студента на всі запитання – як основні, так і додаткові – повинні виголошуватися чіткою літературною мовою. Культура усного мовлення – показник загального рівня освіченості й фахової підготовки студентів-філологів.

Знання й уміння студентів оцінюються комісією за відповідними критеріями.

II. Критерії оцінювання

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем бакалавра:

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низький рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

III. Структура програми Російська мова

Тема 1. Современный русский язык – закономерный этап исторического развития русского языка. Хронологические рамки понятия «современный русский язык». Современный русский литературный язык – язык русского народа, государственный язык Российской Федерации, язык межнационального общения народов России и СНГ, язык международного общения.

Тема 2. Фонетика как область научных и учебных дисциплин. Фонетика общая, описательная, историческая, сопоставительная. Социофонетика. Акустико-артикуляционный и функциональный аспекты фонетики. Эксперимент в фонетике. Методы изучения произношения: непосредственное наблюдение и самонаблюдение, перцептивные методы, инструментальные методы.

Тема 3. Сегментные и суперсегментные единицы. Фраза, речевой такт, фонетическое слово, слог, звук как сегменты речевого потока. Слоговые качества звуков, ударение, интонация как суперсегментные единицы. Слог с артикуляционной и акустической точек зрения. Различные теории слога. Слогораздел в русском языке. Типы слогов: прикрытые и неприкрытые, открытые и закрытые. Слоговые и неслоговые звуки. Ударение. Словесное ударение. Отличие ударных слогов от безударных по длительности, силе, тембру. Место ударения в слове. Разноместность ударения в русском языке. Неподвижное и подвижное ударение при словоизменении и словообразовании. Безударные словоформы. Слитность русского произношения. Энклитики и проклитики. Слабое ударение. Побочное ударение. Интонация. Тональные средства интонации. Тембровые и количественно-динамические средства интонации. Тактообразующая и фразообразующая функции интонации.

Тема 4. Орфоэпия. Значение орфоэпических норм. Старшая и младшая нормы. Общепринятая и профессиональная сферы употребления орфоэпических вариантов. Мужская и женская речь. Территориально обусловленные произносительные варианты литературного языка. Стили произношения. Причины отступлений от литературного произношения. Вариантность гласных. Вариантность согласных. Произношение отдельных грамматических форм. Особенности произношения заимствованных слов. Вариантность места ударения. Наличие или отсутствие побочного ударения. Старомосковское и старопетербургское произношение. Тенденции развития современных произносительных норм. Справочники по орфоэпии.

Тема 5. Графика. Графема и буква. Состав современного русского алфавита. Названия букв. Характеристика русской графики. Соотношение букв и звуков: от звука к букве и от буквы к звуку. Обозначение на письме фонемы < j >. Обозначение на письме твердости и мягкости согласных. Значения букв ь и ъ. Соотношение букв а-я, о-е, у-ю, и-ы. Особое соотношение букв э-е; различные функции этих букв после букв согласных и во всех остальных случаях. Буквы для обозначения гласных после шипящих и ц, написание и после ш и ж, написание а, у после ч и щ.

Тема 6. Орфография. Разделы русской орфографии. Передача буквами фонемного состава морфем и словоформ. Орфограмма. Типы орфограмм. Принципы орфографии: фонетический, фонематический, традиционный. Основной принцип русской орфографии с точки зрения Московской и Санкт-Петербургской (Ленинградской) фонологических школ. Анализ главных правил русской орфографии с точки зрения ее основного принципа. Дифференцирующие написания. Основные изменения в русской графике и орфографии в XX веке. Реформа русского письма в 1917-1918 гг. Упорядочение правописания в 30-50-е гг. Предложения по усовершенствованию русского письма в 60-е гг. Возможности усовершенствования современной русской орфографии. Вопрос о необходимости новой реформы русского письма. Современные орфографические словари и справочники.

Тема 7. Морфология. Морфология как лингвистическая дисциплина, ее объект и задачи. Место морфологии в системе лингвистических дисциплин. Соотношение морфологии с лексикой, словообразованием, фонологией, синтаксисом. Части речи в современном русском языке. Понятие о части речи. История изучения частей речи в русистике. Критерии разграничения частей речи. Дифференциальные признаки частей речи.

Система частей речи в русском языке в сопоставлении с украинским языком. Вопрос о гибридных словах (контаминантах) в лингвистической литературе. Вопрос о так называемых «составных словах». Понятие о лексиях. Процессы переходности в области частей речи и контаминантов. **Имя существительное как часть речи.** Семантика и грамматические особенности имени существительного. Дифференциальные признаки имен существительных. Имена существительные собственные и нарицательные: ограничение от имен собственных различного рода неоднословных и несубстантивных наименований. Имена существительные собственно конкретные, вещественные, собирательные, абстрактные. Промежуточные лексико-грамматические разряды. Парадигматические и синтагматические средства выражения одушевленности/неодушевленности. Связь с категорией рода. Расхождения между лексической и грамматической одушевленностью. Категория рода имен существительных. Число как обязательный и как регулярный, как номинативный и как синтаксический элемент значения существительных. Падеж имени существительного как коррелятивная словоизменительная морфологическая категория. Наименования падежей (историко-этимологическая справка). Многозначность русских падежных форм и попытки нахождения инвариантных значений падежей. Понятие семантической парадигмы падежной формы. Падеж несклоняемых существительных. Предлог и предложно-падежная конструкция. Способы определения падежа в школьной практике. Типы склонения имен существительных, роль падежных флексий в распределении существительных по типам склонения. Морфонологические преобразования в основе существительных (в зависимости от характера падежных флексий), разновидности внутри одного типа склонения. Характеристика I, II, III типов склонения существительных. Адъективное, смешанное, нулевое склонение. Варианты падежных окончаний. Современные тенденции в области склонения существительных. Разновидности аффиксального словообразования существительных. Продуктивные суффиксы существительных со значением лица, собирательности, вещественности, абстрактности, единичности. Суффиксы субъективной оценки и реального увеличения и уменьшения. Правописание суффиксов. Образование существительных путем сложения. Правописание сложных существительных. Лексические разряды и грамматические особенности субстантивов. Вопрос о субстантивации местоимений, глаголов, наречий, безлично-предикативных слов, служебных частей речи, междометий. Понятие об «инкрустации» как о явлении, смежном с субстантивацией. Эмиграционный потенциал имен существительных. **Имя прилагательное как часть речи.** Объем и границы имен прилагательных. Вопрос о порядковых словах и местоименных прилагательных. Грамматические категории рода, числа и падежа, их словоизменительный характер. Дифференциальные признаки имен прилагательных. Качественные, относительные, притяжательные и порядковые прилагательные. Характеристика качественных прилагательных: значение, морфологические, словообразовательные, синтаксические признаки. Характеристика относительных прилагательных. Значение и образование различных типов притяжательных прилагательных. Вопрос о качественно-относительных и относительно-притяжательных прилагательных. Категории полноты/краткости как словоизменительная морфологическая категория. Образование кратких форм. Грамматические, семантические и стилистические особенности полных и кратких форм прилагательных. Случаи номинативных расхождений между полными и краткими формами. Типы склонения имен прилагательных: адъективное (твердый, мягкий, смешанный варианты), смешанное (на -ин, -ов, -j). Несклоняемые прилагательные. Вопрос об аналитических прилагательных в русском языке (типа беж-, обл-, парт- и подобные). Ударение в именах прилагательных.

Тема 8. Словообразование. Аффиксальное словообразование, наиболее продуктивные суффиксы качественных, относительных прилагательных. Разновидности префиксально-суффиксального способа. Образование имен прилагательных путем сложения. Правописание суффиксов имен прилагательных. Правописание сложных прилагательных.

Зарубіжна література

Тема 1. Література Античності та Середньовіччя.

Поняття про античне суспільство, основні етапи його розвитку. Поняття про міфологію. Основні етапи розвитку давньогрецької міфології. Типи міфів. Розвиток грецької лірики, її види й представники. Давньогрецький героїчний епос. Поема Гомера «Іліада».

Виникнення грецької трагедії. Місце Есхіла в історії розвитку античної драматургії. Новаторство Софокла-драматурга. Загальна характеристика його творчості. Евріпід – останній представник класичної грецької драматургії. Сутність його нововведень. Творчість Аристофана. Суспільна і політична злободенність його комедій.

Специфічні особливості римської літератури. Творчість Горація в контексті соціального і літературного життя епохи Августа. Сюжет і композиція поеми Вергілія «Енеїда».

Середньовіччя як історико-культурний період. Напрямки розвитку середньовічної літератури. Основні жанри середньовічної міської літератури. Ідейно-художня специфіка середньовічного героїчного епосу («Пісня про Роланда», «Пісня про мого Сіда»). «Божественна комедія» як філософсько-художній синтез середньовічної культури і перший твір культури Відродження.

Тема 2. Література Відродження, література XVII-XVIII ст.

Відродження як культурна та літературна епоха: періодизація, жанрова система. Гуманістичний зміст «Канцоньєре» Петрарки. Специфіка англійського Відродження. Сонети В. Шекспіра як поетичний цикл. Специфіка конфлікту в трагедії В. Шекспіра «Гамлет»: характер постановки і вирішення трагічних проблем буття. Трагедія В. Шекспіра «Отелло»: специфіка трагічного конфлікту та неможливість його позитивної розв'язки, психологічний максималізм героїв. Своєрідність поезії роману «Дон Кіхот» М. Сервантеса і концепт «донкіхотство».

Класицизм у літературі XVII ст.: основні естетичні правила та норми, провідні представники. «Бароко» в літературі XVII ст.: характер світосприйняття, естетика бароко, типи, представники. Своєрідність конфлікту трагікомедії Корнеля «Сід»: Принципи створення характерів у драматургії Корнеля. Проблема позитивного героя. Жанр «високої комедії» в драматургії Мольєра: традиції народної комедії та художні відкриття французького трагічного театру.

Специфіка літератури доби Просвітництва: основні літературні напрями, художні тенденції, представники. Проблема жанру Своєрідність відображення реалій соціально-політичного життя XVIII ст. в романі Дж. Свіфта «Мандри Гулівера». Дж. Свіфт як майстер сатири.

Риси штюрмерської поезії в драмі Ф. Шиллера «Розбійники». «Фауст» як вершинний твір Й.-В. Гете й художній синтез німецького романтизму.

Тема 3. Література I половини XIX ст. (романтизм).

Романтизм як світоглядна система у сучасному літературознавчому дискурсі. Течії в літературі романтизму. Жанрова система та особливості поезії романтичної літератури. Романтичний герой та його основні характеристики.

Гейдельберзька школа: причини виникнення і протиріччя світогляду, основні представники. Місце жанру літературної казки в художній системі романтизму (В. Гауф, А. Шаміссо, Г. Х. Андерсен, А. і В. Грімм). Тема двоєсвіття і прояв романтичної іронії в новелі Е.-Т.-А. Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Ціннобер».

Місце Байрона в контексті світової літератури. «Байронічний герой» і «байронізм»: визначення явищ. Еволюція героя в творчості Байрона (від «Східних поем» до «Дон Жуана»). В. Скотт – творець жанру історичного роману (специфіка структури і причини її виникнення, романтичний історизм).

Теорія контрасту і гротеску та її втілення в романі «Собор Паризької Богоматері» В. Гюго. Тема жіночої свободи та рівності прав у романі Жорж Санд «Індіана» (або на прикладі іншого твору).

Естетичні погляди Е. По («Філософія творчості», «Поетичний принцип»). Новелістика Е. По: основні особливості і досягнення. Загальна характеристика творчого доробку Ф. Купера (специфіка історизму, проблематика романів, загальна характеристика пенталогії про Шкіряну панчошу). Загальна характеристика творчості В. Ірвінга (іронічне осмислення американської історії, розвиток жанру новели).

Тема 4. Література II пол. XIX ст. (реалізм).

Реалізм як естетична категорія і художня система у сучасному літературознавчому дискурсі. Особливості естетичної концепції реалізму. Концепція типового у літературі реалізму. Принципи та способи типізації. Жанрова система та особливості поетики реалізму.

Утвердження принципів реалістичної типізації у французькій літературі. Втілення принципів реалізму в романі Стендаля «Червоне і чорне». «Аналітичний реалізм» О. де Бальзака: витоки, принципи, способи реалізації. Принципи «об'єктивного мистецтва» у романі Г. Флобера «Пані Боварі».

Характер становлення реалізму в Англії. Тема дитини в романах Ч. Діккенса («Пригоди Олівера Твіста», «Домбі і син», «Девід Копперфілд», «Крихітка Дорріт»). «Різдвяна філософія» Ч. Діккенса: принципи, характер творчого втілення. Роман «Ярмарок марнослава»: концепція особистості та особливості психологізму В. М. Теккерея. Неоромантизм в історії англійської літератури (Л. Керолл, Р. Стівенсон).

«Листя трави» В. Вітмена (композиція книги, особливості філософії і лірического героя).

Тема 5. Література кінця XIX – I пол. XX ст.

Мозаїчність картини культурного життя на межі XIX – XX ст. Багатовекторність впливів і традицій. Декаданс і модернізм у західноєвропейській культурі та літературі межі століть. Філософські основи зарубіжної літератури кінця XIX – початку XX ст. (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, О. Конт та ін.).

Проблема становлення західноєвропейської нової драми (нова концепція людини і світу, особливості «драми ідей», психологічної та символістської драми). Своєрідність драми-мовчання М. Метерлінка («Там, усередині», «Сліпі»). Реалістична соціально-психологічна драма Г. Ібсена. Символіка п'єси «Ляльковий будинок». Епічний театр Б. Брехта.

Естетичні програми символізму. Основні представники (П. Верлен, А. Рембо, Ст. Малларме та ін.). Поняття символу. Творчість А. Рембо в перспективі розвитку поезії XX ст.

Концепція особистості в літературі натуралізму. Основні тенденції реалізму наприкінці XIX – поч. XX ст. Концепція бюргерства у творчості Т. Манна. «Будденброки» – роман про занепад бюргерської культури. «Доктор Фаустус» Т. Манна як роман про художника і суперечка про сутність мистецтва в XX столітті.

Естетизм у літературі. Філософія. Основні принципи і представники. Містичні мотиви в романі О. Вайльда «Портрет Доріана Грея». Афористичність письменника – основна ланка стилістичної організації роману. Неоромантизм у літературі Великобританії (Р. Кіплінг, Р. Стівенсон, А. Конан-Дойл).

Розвиток жанру роману-епопеї в західноєвропейській літературі к. XIX – XX ст. Особливості художнього світу в епопеї Е. Золя «Ругон-Маккари». Особливості розвитку літературного процесу США. Основні літературні напрямки. Зображення американського суспільства в романі Т. Драйзера «Сестра Керрі».

Основні напрямки в художньому авангарді першої половини XX століття. Своєрідності французького сюрреалізму. Творчість А. Бретона. Вплив психоаналізу Фрейда на творчість сюрреалістів. Поетика позасвідомого. Філософія і поетика європейського експресіонізму. Екзистенціалізм у літературі Європи першої половини XX ст.: філософсько-естетична база, представники. Література «потoku свідомості» в західноєвропейській літературі XX ст. Представники. Програма. Особливості стилю. Філософська проблематика «Міфу про Сізіфа»

А. Камю. Художній світ Ф. Кафки в контексті епохи. Риси екзистенціалізму та експресіонізму у творчості письменника.

Антивоєнний роман I пол. XX ст. А. Барбюс «Вогонь». Місце Е. М. Ремарка серед письменників «втраченого покоління». Історія створення та публікації роману «На західному фронті без змін», його роль у долі письменника.

Жанр «інтелектуального роману» («філософського роману», «роману ідей») у зарубіжній прозі першої половини XX століття. Симптоми духовної кризи європейської людини у «Степовому вовку» Г. Гессе.

Гуманізм творчості А. Сент-Екзюпері. «Маленький принц»: своєрідність жанру та поетика.

Тема 6. Література XX ст. (II половина).

Загальна характеристика розвитку західноєвропейської літератури II пол. XX ст. Філософські, світоглядні, естетичні концепції епохи. Естетика та менталітет II половини XX ст. «Новий» та «новий новий» роман у французькій літературі II пол. XX ст.: вектори художніх пошуків, характер творчої полеміки з традиційними жанровими стереотипами. «Шозізм» як творчий принцип А. Роб-Грійє. Роман «В лабіринті». Теоретичні праці Н. Саррот про сучасний роман. Книга «Тропізми». «Театр абсурду» як культурне явище 1950-60-х рр. XX ст.: філософські витоки, творчі засади, представники. Розвиток екзистенціалізму в повоєнній літературі. Творчість Ж.-П. Сартра.

Англійська література II пол. XX ст. в пошуках нового героя (Гр. Грім, В. Голдінг, Дж. Фаулз та ін.). Розвиток жанру антиутопії (дистопії) у західноєвропейській літературі XX ст. Проблема Особистості й Влади в романі Дж. Оруелла «1984» (Уінстон Сміт – О'Брайєн).

Загальна характеристика німецької літератури II пол. XX ст. (Г. Белль, Г. Грасс та ін.).

Роль міфу в розкритті етико-філософської проблематики роману Дж. Апдайка «Кентавр».

Своєрідність розвитку латиноамериканської літератури II пол. XX ст. Поняття «магічний реалізм». Основні представники. Роман Г. Маркеса «Сто років самотності»: сенс назви, жанрова своєрідність композиція. Міфологічна модель організації простору та часу у романі Г. Гарсія Маркеса «Сто років самотності».

Літературний світ Японії. Особливості національного менталітету. Проблема традиції та новаторства. Естетика дзен. Своєрідність розвитку японської літератури II пол. XX ст. Роман Кавабата Ясунарі «Тисячокрилий журавель». Особливості поетики роману Кобо Абе «Людина-шухляда»; роль вставних новел. Проблема повсякдення у сучасній філософії та літературі Японії (Х. Муракамі, Муракамі Рю). Поетика заголовку роману К. Ое «Обійняли мене води до душі моєї...».

Постмодернізм у літературі II пол. XX ст.: часові межі, характер співвідношення термінів «модернізм»/«постмодернізм», передумови виникнення, філософська платформа. Принципи постмодерністської поетики (нелінійне письмо, «chock value», авторська маска, інтертекстуальність, алюзивний код). Принципи постмодерністської стилістики (багаторівнева організація тексту, катерогія гри, містифікація, пастиш, псевдофактографічність, колаж, дискретність). Інтертекстуальність роману П. Зюскінда «Парфмер» (Шаміссо, Новаліс, Гофман). Алюзивний код в романі.

IV. Список рекомендованої літератури з російської мови

1. Бабайцева В. Синтаксис русского языка. Москва : Флинта. 2015. 576 с.
2. Головачева О., Шилина С. Современный русский язык : словообразование. Учебник для квалификации «бакалавр». Брянск : РИСО БГУ. 2018. 236 с.
3. Гордеева Л. Русский язык и культура речи. Москва : Флинта. 2018. 224 с.
4. Медиакультура : словарь терминов и понятий. Москва : Флинта, 2019. 196 с.
5. Экология русского языка. Словарь лингвоэкологических терминов Москва : Флинта, 2017. 384 с.

із зарубіжної літератури

1. Автохович Т. Риторика жизнь, литература. Исследования по истории русской литература XVIII в. Минск : Лимариус, 2015. 412 с.
2. Агеносов В. История литературы русского зарубежья. Москва : Юрайт, 2018. 613 с.
3. Александрова Г. Історія зарубіжної літератури XX – XXI століть : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Мелітополь, 2018. 178 с.
4. Белаш Г. Історія зарубіжної літератури : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Бердянськ : Видавець О. Ткачук, 2015. 212 с.
5. Давиденко Г., Чайка О. Історія зарубіжної літератури XIX – початку XX століття : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ, 2014. 400 с.
6. История русской литературы XX – XXI веков : учебник и практикум / под общей ред. В. Мескина. Москва : Юрайт, 2016. 411 с.
7. Історія зарубіжної літератури XX ст. : підруч. для студ. гуманітар. ф-тів вищ. навч. закл. / І. Помазан; нар. укр. акад., каф. українознав. Харків : Вид-во НУА, 2016. 264 с.
8. Кузьменко В., Гарачковська О., Кузьменко М., Віннікова Н., Вітченко А. та ін. Історія зарубіжної літератури XX століття : навчальний посібник для студентів ВНЗ; за ред В. Кузьменка. Київ : Академія, 2010. 494 с.
9. Шульгун М. Сучасна література подорожей : мета жанр, типологія, імагологічний аспект : монографія. Київ : Талком, 2016. 416 с.

Голова фахової атестаційної комісії

В. О. Кравченко